

*Przemoc niekiedy pozwala rozprawić się szybko z jakimiś przeszkodami,
ale nie jest zdolna cegokolwiek stworzyć.*

Albert Einstein

Załącznik do Uchwały
nr XXXVII/242/2013
Rady Powiatu Gnieźnieńskiego
z dnia 25 kwietnia 2013 r.

POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE na lata 2013 - 2020

Spis treści:

Wstęp

I. Charakterystyka przemocy w Rodzinie

1. Pojęcie przemocy w rodzinie
2. Rodzaje przemocy w rodzinie
3. Fazy przemocy w rodzinie

II. Prawne aspekty przemocy w rodzinie

1. Przemoc rodzinie w polskim prawodawstwie
2. Obowiązki organów administracji publicznej

III. Diagnoza przemocy w rodzinie w Powiecie Gnieźnieńskim

1. Infrastruktura przeciwdziałania przemocy
2. Skala zjawiska przemocy w rodzinie

IV. Cele programu

1. Cel strategiczny
2. Cele szczegółowe
3. Przewidywane efekty realizacji programu

V. Założenia programu

1. Obszary działań
2. Podstawy prawne

VI. Wdrażanie programu

1. Priorytety
2. Harmonogram realizacji i monitorowanie programu
3. Źródła finansowania

Wstęp

Na temat przemocy domowej powstało wiele opracowań, przeprowadzono szereg kampanii społeczno-edukacyjnych, zrealizowano szereg programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży, osób dorosłych. Przemoc stała się także tematem wielu filmów, przedstawień. I niestety siła zjawiska nie słabnie, wręcz przeciwnie przybiera ono nowe formy. Co wobec tego należy zrobić? Czy jest ktoś kto zna cudowną receptę? Prawdopodobnie nigdy nie poznamy ostatecznych odpowiedzi na te pytania. Musimy jednak podejmować wszelkie działania, które choć na chwilę domy wypełnione agresją, przemocą zmieniają w kochające, pełne życzliwości, wzajemnego szacunku.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy jest dokumentem programującym i systematyzującym działania jakie Powiat Gnieźnieński w porozumieniu z instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi podejmie, a które w konsekwencji doprowadzą do znaczącego ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.

Program składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym omówione zostało zjawisko przemocy, rodzaje przemocy i fazy przemocy. Rozdział drugi poświęcony został prawnym aspektom zjawiska. W rozdziale trzecim zaprezentowane zostały fragmenty badań jakie przeprowadzono w Mieście Gnieźnie przez Fundację „Masz Szansę” z Lublina a dotyczyły oceny stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna. Przedstawione badania pokazują skalę zjawiska przemocy, jej formy i zależności.

W rozdziałach od czwartego do szóstego określono kierunki i cele, wskazano obszary działań jakie Powiat Gnieźnieński we współpracy z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi podejmie w celu zmniejszenia skali zjawiska przemocy w Rodzinie.

I. Charakterystyka przemocy w Rodzinie

1. Pojęcie przemocy w Rodzinie

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zm.) **przemoc w rodzinie** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

2. Rodzaje przemocy w Rodzinie

Przemoc w rodzinie jest działaniem przeciwko członkowi rodziny zamierzonym wykorzystującym przewagę sił, które narusza prawa i dobra osobiste, powodując przy tym cierpienie i szkody.

Charakteryzuje się ona tym, że:

- jest intencjonalna – to zamierzone działanie człowieka, mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- siły są nierównomierne – jedna ze stron ma przewagę nad drugą; ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy;
- narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystując przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary;
- powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody; doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

W zależności od zachowania sprawcy wobec ofiary/ofiar wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

- **przemoc fizyczna** – agresywne zachowanie skierowane przeciwko ciału ofiary, które prowadzi do bólu oraz fizycznych obrażeń; wyróżnia się tu w szczególności: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie ciała substancjami żrącymi, użycie broni, nieudzielenie koniecznej pomocy itp.;
- **przemoc psychiczna** – zachowania agresywne mające charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia, wywołujące emocjonalny ból lub cierpienie; wyróżniane są tu zachowania takie, jak: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna, domaganie się postuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, stosowanie gróźb itp.;
- **przemoc seksualna** – polega na wymuszeniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy; wyróżnia się tutaj zachowania takie, jak: wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, krytyka zachowań seksualnych, przymuszanie do oglądania pornografii;

- **przemoc ekonomiczna** – zachowania mające na celu uniemożliwienie bądź utrudnienie dostępu do środków finansowych, prowadzące do częściowego lub całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy; wyróżnia się tutaj zachowania takie, jak: odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny;
- **zaniedbanie** – naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

3. Fazy przemocy w Rodzinie

Przemoc w rodzinie nie jest czynem jednorazowym. Prawie zawsze ma długą, wieloletnią historię. W oparciu o wieloletnie badania zauważono, że przemoc domowa zwykle powtarza się według zauważalnej prawidłowości tworząc „cykl przemocy”
Cykl przemocy składa się z trzech następujących po sobie faz:

Faza narastania napięcia.

W tej fazie partner jest napięty i stale poirytowany. Każdy drobiazg wywołuje jego złość, często robi awanturę, zaczyna więcej pić, przyjmować narkotyki lub inne substancje zmieniające świadomość. Może poniżać partnera, poprawiając swoje samopoczucie. Prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Sprawia wrażenie, że nie panuje nad swoim gniewem. Partner stara się jakoś opanować sytuację – uspokaja go, spełnia wszystkie zachcianki, wywiązuje się ze wszystkich obowiązków. Często przeprosza sprawcę. Ciągłe zastanawia się nad tym, co może zrobić, aby poprawić mu humor, uczynić go szczęśliwym i powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Niektóre ofiary w tej fazie mają różne dolegliwości fizyczne, jak bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utratę apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia, lub stają się niespokojne i pobudliwe nerwowo. Jest to wynik narastania napięcia, które po pewnym czasie staje się nie do zniesienia. Zdarza się, że ofiara wywołuje w końcu awanturę, żeby „mieć to już za sobą”.

Faza gwałtownej przemocy.

W tej fazie sprawca staje się gwałtowny. Wpada w szał i wyładowuje się. Eksplozję wywołuje zazwyczaj jakiś drobiazg, np. lekkie opóźnienie posiłku. Skutki użytej przemocy mogą być różne – podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, śmierć. Ofiara stara się zrobić wszystko, żeby uspokoić sprawcę i ochronić siebie. Zazwyczaj, niezależnie od tego jak bardzo się stara, wściekłość sprawcy narasta coraz bardziej. Występuje poczucie bezradności, bo ani przekonywanie sprawcy, ani bycie miłym, ani unikanie, ani bierne poddawanie się mu nie pomaga i nie łagodzi jego gniewu. Po zakończeniu wybuchu przemocy, ofiara jest w stanie szoku. Nie może uwierzyć, że to się na prawdę stało, odczuwa wstyd i przerażenie oraz jest oszołomiona. Staje się apatyczna, traci ochotę do życia, odczuwa złość i bezradność.

Faza miodowego miesiąca.

Gdy sprawca wyładował już swoją złość i wie że posunął się za daleko nagle staje się inną osobą. Szczerze żałuje za to, co zrobił, okazuje skruchę i obiecuje, że to się nigdy nie powtórzy. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie dla tego, co zrobił i przekonuje ofiarę, że to był jednorazowy, wyjątkowy incydent, który już się nigdy nie zdarzy. Sprawca okazuje ciepło i miłość. Staje się znowu podobny do tego, jaki był na początku znajomości. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Rozmawia z ofiarą, dzieli się swoimi przeżyciami, obiecuje, że nigdy już jej nie skrzywdzi. Dba o ofiarę, spędza z nią czas i utrzymuje bardzo satysfakcjonujące kontakty seksualne.

Sprawca i ofiara zachowują się jak świeżo zakochana para. Ofiara zaczyna wierzyć w to, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie incydentem. Czuje się kochana, myśli, że jest dla niego ważna i znowu go kocha. Spełniają się marzenia o cudownej miłości, ofiara odczuwa bliskość i zespolenie z partnerem. Życie we dwoje wydaje się piękne i pełne nadziei. Ale faza miodowego miesiąca przemija i znowu rozpoczyna się faza narastania napięcia. Zatrzymuje ona ofiarę w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą faza miodowego miesiąca, jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu jest zazwyczaj gwałtowniejsza.

II. Prawne aspekty przemocy w Rodzinie

1. Podstawy prawne przemocy w Rodzinie **świewle polskiego prawa**

Problematykę przemocy domowej regulują dwa, podstawowe w tej mierze akty prawne: Kodeks Karny oraz Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie uchwalona 29 lipca 2005 roku.

Uregulowania dotyczące przemocy w rodzinie zawarte w Kodeksie Karnym.

W świewle polskiego prawa karnego przemoc w rodzinie stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności o czym mówi art. 207 Kodeksu Karnego:

§1.

Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2.

Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§3.

Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Przemocą fizyczną są zatem wszelkie działania skierowane przeciw zdrowiu lub życiu ofiary, którą jest osoba najbliższa pozostająca w stałej lub czasowej zależności od sprawcy albo osoba małoletnia (czyli taka, która nie ukończyła 18 roku życia) lub nieporadna ze względu na swój stan psychiczny lub fizyczny o czym mówi §1 cytowanego wyżej artykułu. Jeżeli sprawca działa szczególnie okrutnie, za popełniony czyn grozi mu wyższy wymiar kary - od roku do 10 lat pozbawienia wolności (§2). Jeżeli natomiast w wyniku popełnienia przez sprawcę czynów określonych w §1 lub 2 pokrzywdzony podejmie próbę samobójczą, sankcja wynosi od 2 do 12 lat pozbawienia wolności.

Fizyczna przemoc to także przemoc seksualna polegająca na wymuszaniu współżycia czy takich jego form, które nie są akceptowane przez ofiarę. Jeżeli sprawca dopuszcza się gwałtu, który także w małżeństwie jest przestępstwem, może odpowiadać na podstawie art.197 Kodeksu Karnego:

§1.

Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§2.

Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§3.

Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia określonego w § 1 lub 2, działając ze szczególnym okrucieństwem lub wspólnie z inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Znęcanie się psychiczne to wszelkie działania charakteryzujące się poniżaniem, wzbudzaniem poczucia zagrożenia a także przemoc ekonomiczna wyrażająca się niezaspokajaniem potrzeb materialnych, uniemożliwianiem podjęcia pracy czy pozbawianiem dochodów.

Do zaistnienia przestępstwa wystarczy dopuszczenie się przez sprawcę jednego rodzaju przemocy: fizycznej lub psychicznej.

Ponieważ art.207 Kodeksu Karnego mówi o znęcaniu się nad osobą najbliższą warto wiedzieć kogo za taką można uznać. Kwestię tę reguluje art. 115 §11 kodeksu karnego: osobą najbliższą jest małżonek, wstępny (rodzice, dziadkowie), zstępny (dzieci, wnuki), rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia (przysposobiony i przysposabiający) oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu (partner w związku nieformalnym).

Inne przepisy kodeksu karnego znajdujące zastosowanie w przypadku zaistnienia przemocy domowej:

art. 191.

§1

Kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbą bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia - podlega karze pozbawienia wolności do lat 3

W tym miejscu być może warto wyjaśnić czym jest z prawnego punktu widzenia pojęcie groźby bezprawnej. Jest nią groźenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na szkodę jej samej lub osoby jej najbliższej, groźba spowodowania postępowania karnego lub

rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci tej osoby lub osoby jej najbliższej, przy czym groźba ta wywołuje w zagrożonym realną obawę jej spełnienia:

Art. 190.

§1.

Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§2.

Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art.115.

§12.

Groźbą bezprawną jest zarówno groźba, o której mowa w art. 190, jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego osoby najbliższej; nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem.

Art. 209.

§1

Kto uporczywie uchyla się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki prze niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych - podlega karze pozbawienia wolności do lat 2

Art. 210.

§1.

Kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§2.

Jeżeli następstwem czynu jest śmierć osoby określonej w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Uregulowania dotyczące przemocy w rodzinie zawarte w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Istnienie zjawiska przemocy w rodzinie, jego skala i zasięg są poważnymi problemami społecznymi. W praktyce społecznej i prawnej dotychczasowe zapisy zawarte w Kodeksie Karnym okazały się niewystarczające. By zwiększyć skuteczność działań wobec sprawców przemocy a także w celu zapobiegania samemu zjawisku uchwalona została w lipcu 2005 roku ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Przede wszystkim należy zauważyć, że zawarto w niej definicję tego czym jest przemoc domowa.

Art. 2 pkt 2 określa przemoc w rodzinie jako "jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą".

Zatem przemocą w rodzinie jest każde - jednorazowe lub powtarzające się, celowe działanie lub zaniechanie sprawcy wobec członków rodziny, narażające na niebezpieczeństwo ich zdrowie i życie, naruszające godność, nietykalność cielesną i wolność tych osób w taki sposób, że powoduje szkody w zdrowotne (fizyczne i psychiczne) a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne.

Za członka rodziny przepisy ustawy uważają, zgodnie z powoływanym wcześniej art. 115 §11 małżonka, wstępnych (rodzice, dziadkowie), zstępnych (dzieci, wnuki), rodzeństwo, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia (przysposobiony i przysposabiający) oraz jej małżonka, a także osoby pozostające we wspólnym pożyciu (partner w związku nieformalnym), rozszerzając to pojęcie o inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące (art.2 pkt 1).

Niezwykle ważnym i wymagającym regulacji problemem był zakaz zbliżania się sprawcy do pokrzywdzonego oraz nakaz opuszczenia miejsca wspólnego z pokrzywdzonym zamieszkania, co znalazło swoje odzwierciedlenie w przepisach ustawy.

art. 13 stanowi, że sąd umarzając warunkowo postępowanie karne albo zawieszając wykonanie kary wobec sprawcy przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej, określa sposób kontaktu skazanego z pokrzywdzonym lub w określonych okolicznościach może zakazać zbliżania się skazanego do pokrzywdzonego. Natomiast art. 14 daje sądowi możliwość zastosowania, zamiast tymczasowego aresztowania dozoru Policji pod warunkiem, że oskarżony o przestępstwo, o którym mówi

art.13 opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym w terminie wyznaczonym przez sąd, określając jednocześnie swoje miejsce pobytu.

art.3 ustawy określa też formy pomocy z jakich może skorzystać osoba dotknięta przemocą w rodzinie a są to:

- poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne i socjalne
- interwencja kryzysowa i wsparcie ochrona przed dalszym krzywdzeniem, poprzez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc wspólne zamieszkiwanie oraz zakazanie kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną zapewnienie, na żądanie osoby dotkniętej przemocą, bezpiecznego schronienia.

Ustawa określa działania korekcyjno-edukacyjne jakie stosuje się wobec osób stosujących przemoc i zobowiązuje samorządy do realizacji programów.

Poza wskazanymi wyżej uregulowaniami ofiary przemocy mają

- prawo do interwencji Policji w sytuacji zagrożenia
- prawo żądać założenia Niebieskiej Karty, w której znajdują się notatki Policji z przeprowadzonych interwencji (Niebieska Karta może być założona w czasie interwencji lub możesz sama pójść do komisariatu)
- prawo żądać zastosowania zatrzymania sprawcy na 48 godzin lub odwiezienia go do izby wytrzeźwień jeśli jest nietrzeźwy
- prawo wylegitymować policjantów (znać imię i nazwisko funkcjonariuszy i numer ich legitymacji służbowych) - może to być przydatne gdyby były potrzebne ich zeznania lub w sytuacji składania zażalenia na ich działanie
- prawo złożenia zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (ustnie lub pisemnie) i informacji o wszczęciu postępowania przez Policję lub prokuraturę, lub odmowie jego wszczęcia
- prawo złożyć zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania lub jego umorzeniu
- prawo przejrzania akt sprawy
- prawo składać wnioski dowodowe

2. Obowiązki organów administracji rządowej oraz samorządowej

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane są przez organy administracji rządowej i samorządowej. W celu skutecznego przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie instytucje publiczne mają współdziałać z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie

- udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą,
- oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz
- podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Organy administracji rządowej i samorządowej mogą również zlecać realizację powyższych ustawowych zadań w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej albo w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. dzieli zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w sposób następujący:

- **Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:**

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

- **Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:**

- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

- **Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:**
 - tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
 - opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

- **Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:**
 - opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
 - organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

- **Do zadań wojewody należy w szczególności:**
 - opracowywanie materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania;
 - monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie;
 - powoływanie i odwoływanie Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 - monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
 - nadzór nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa;
 - kontrola realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywanych przez podmioty niepubliczne na podstawie umów z organami administracji rządowej i samorządowej.

- **Do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego należy w szczególności:**
 - zlecenie i finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie;
 - prowadzenie działań promujących podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie;
 - powoływanie i odwoływanie Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego;
 - monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy koordynatora, o którym mowa w pkt 3;
 - opracowanie oraz wydawanie co najmniej raz na dwa lata wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - opracowywanie i finansowanie programów ostonowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - finansowe wspieranie programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez: jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- **Do zadań Prokuratora Generalnego** należy opracowywanie i wydawanie co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

III. Diagnoza przemocy w rodzinie w Powiecie Gnieźnieńskim na podstawie dostępnych danych statystycznych

1. Infrastruktura przeciwdziałania przemocy w Powiecie Gnieźnieńskim

Infrastruktura instytucji, organizacji specjalizujących się w przeciwdziałaniu przemocy w Rodzinie jest słabo rozwinięta. Na terenie powiatu nie funkcjonują specjalistyczne ośrodki zajmujące się ofiarami i sprawcami przemocy systemowo realizujące zadania z tego zakresu. Nie ma także wypracowanych wspólnych standardów(międzysektorowych) pozwalających na skuteczniejszą i jakościowo lepszą pracę zarówno z ofiarami jak i sprawcami przemocy.

Zgodnie z przyjętymi priorytetami i harmonogramem szczegółowa analiza infrastruktury będzie przedmiotem diagnozy przeprowadzonej na przełomie 2013/2014 roku i w tym zakresie program będzie uzupełniony.

2. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Gnieźnieńskim

Nie istnieje szczegółowe zbiorcze opracowanie dotyczące zjawiska przemocy w Powiecie Gnieźnieńskim. Z uwagi jednak na potrzebę pokazania skali zjawiska przemocy poniżej przedstawiamy część danych (jest to jedyne tak syntetyczno-analityczne opracowanie dotyczące problematyki przemocy w rodzinie), które są efektem przeprowadzonych w roku 2008 na terenie Miasta Gniezna badań przez Fundację „Masz Szansę” z Lublina /.../ Opracowany przez Fundację raport /.../ zawiera informacje związane z występowaniem wśród młodzieży problemu przemocy rówieśniczej oraz domowej. Badaniami objęto 934 osoby spośród wszystkich poziomów kształcenia młodzieży.

Tabela 1. Charakterystyka grupy objętej badaniem w Gnieźnie w 2008 roku.

Kategoria	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum		Zasadnicza Szkoła Zawodowa		Średnia Szkoła Zawodowa		Średnia Szkoła Ogólnokształcąca		Razem	
	(N=187)		(N=241)		(N=144)		(N=189)		(N=173)		(N=934)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Płeć												
chłopcy	95	50,8	122	50,6	77	53,5	108	57,1	49	28,3	451	48,3
dziewczeta	92	49,2	119	49,4	67	46,5	81	42,9	124	71,7	483	51,7
Miejsce zamieszkania												
brak odpowiedzi	2	1,1	2	0,8	-	-	1	0,5	-	-	5	0,5
dom rodzinny	184	98,4	237	98,3	141	97,9	186	98,4	172	99,4	920	98,5
internat lub bursa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inne	1	0,5	2	0,8	3	2,1	2	1,1	1	0,6	9	1,0
Sytuacja rodzinna												
brak odpowiedzi	4	2,1	3	1,2	1	0,7	1	0,5	1	0,6	10	1,1

rodzina pełna	155	82,9	184	76,3	120	83,3	157	83,1	149	86,1	765	81,9
rodzic nie żyje	4	2,1	18	7,5	7	4,9	13	6,9	6	3,5	48	5,1
rozwód	22	11,8	33	13,7	13	9,0	15	7,9	16	9,2	99	10,6
inne	2	1,1	3	1,2	3	2,1	3	1,6	1	0,6	12	1,3
Rodzeństwo												
brak odpowiedzi	5	2,7	2	0,8	-	-	-	-	2	1,2	9	1,0
brak	22	11,8	28	11,6	8	5,6	12	6,3	29	16,8	99	10,6
jedna osoba	94	50,3	105	43,6	46	31,9	69	36,5	78	45,1	392	42,0
dwoje lub więcej	66	35,3	106	44,0	90	62,5	108	57,1	64	37,0	434	46,5
Wykształcenie ojca												
brak odpowiedzi	3	1,6	33	13,7	10	6,9	2	1,1	1	0,6	49	5,2
wyższe	46	24,6	37	15,4	4	2,8	5	2,6	26	15,0	118	12,6
średnie	25	13,4	57	23,7	25	17,4	45	23,8	67	38,7	219	23,4
zawodowe	54	28,9	67	27,8	86	59,7	118	62,4	64	37,0	389	41,6
podstawowe	1	0,5	1	0,4	6	4,2	4	2,1	3	1,7	15	1,6
nie wiem	58	31,0	46	19,1	13	9,0	15	7,9	12	6,9	144	15,4
Wykształcenie matki												
brak odpowiedzi	5	2,7	29	12,0	8	5,6	1	0,5	-	-	43	4,6
wyższe	56	29,9	42	17,4	6	4,2	14	7,4	34	19,7	152	16,3
średnie	33	17,6	78	32,4	36	25,0	69	36,5	71	41,0	287	30,7
zawodowe	43	23,0	58	24,1	77	53,5	85	45,0	55	31,8	318	34,0
podstawowe	-	-	4	1,7	10	6,9	5	2,6	6	3,5	25	2,7
nie wiem	50	26,7	30	12,4	7	4,9	15	7,9	7	4,0	109	11,7

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

3.3.1. Doświadczanie przemocy

Charakterystykę form przemocy doświadczanej przez badanych uczniów w środowisku rówieśniczym, szkolnym i domowym przedstawiają tabele nr 8 i 9. Większość badanych uczniów doświadczyła jakichś form przemocy ze strony rówieśników. Dominującym rodzajem przemocy rówieśniczej jest złośliwość i ośmieszanie ze strony kolegów (42,5%). Kolejnym bolesnym doświadczeniem dla badanej młodzieży jest agresja słowna. Wystąpienie takiego problemu zgłasza 38,4% uczniów. Wśród innych form przemocy rówieśniczej uczniowie wymieniają uderzanie lub szarpanie (17,1%) oraz poważne groźby (13,1%). Na wulgaryzmy pod swoim adresem oraz przejawy agresji słownej narażeni są najbardziej uczniowie średniej szkoły zawodowej (odpowiednio 43,9% i 54%) i licealiści (odpowiednio 43,4% i 52,6%). Z kolei, agresji fizycznej w postaci uderzeń bądź szarpania najwięcej można spotkać w średnich szkołach zawodowych (22,8%) i gimnazjach (19,1%). Poważnych gróźb doświadcza najwięcej młodzieży z zasadniczych szkół zawodowych (15,3%), ale i winnych jest to poważny problem, bo dotyczy kilkanaście procent uczniów. Spośród wszystkich osób badanych uczniowie szkół podstawowych są stosunkowo najbardziej narażeni na wymuszenia pieniędzy (4,3%) oraz na różnego rodzaju pobicia (4,8%). Na wymuszenia wskazują też uczniowie zawodówek (4,9%). W szkołach podstawowych (7%) i zawodówkach (7,6%) najczęściej dochodzi też do zachowań poniżających godność badanych uczniów.

Formy przemocy doświadczanej ze strony starszych uczniów to rzadsze zjawisko. Jedna czwarta uczniów twierdzi, że takich zachowań nie ma w szkole. Z kolei, ponad czterdzieści procent badanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Najczęstsza forma przemocy ze strony starszych uczniów to wulgarne wymyślanie, czego doświadczyło 13,1% młodzieży. Prawie tyle samo uczniów wskazuje też na poważne groźby (12,5%), a co dziesiąta badana osoba uskarża się na ośmieszanie i inne złośliwości ze strony starszych kolegów. Na przemoc ze strony starszych uczniów najbardziej narażeni są uczniowie szkół podstawowych. Oni najczęściej doświadczają poniżania (5,3%), wymuszeń (6,4%) i poważnych gróźb (15%), aczkolwiek ta ostatnia forma agresji pojawia się także w gimnazjach i zawodówkach (około 14%). Problem wulgarnego wymyślania zgłasza najwięcej uczniów gimnazjów (17,4%), w tym środowisku dochodzi najczęściej do poważnego pobicia ze strony starszych uczniów. Lżejsza przemoc fizyczna najczęściej dotyczy uczniów zawodówek, co zgłasza co dziesiąty badany z tego środowiska.

Na pytanie o formy przemocy ze strony rodziców większość badanych nie udzieliła odpowiedzi (56,9%). Kolejna jedna trzecia badanych wskazała na brak takich doświadczeń w ich życiu. Jeśli się przemoc ze strony rodziców pojawia to najczęściej przybiera postać uderzania lub szarpania (3,4%) oraz złośliwości i ośmieszania (1,9%). Inne przejawy przemocy występują sporadycznie.

Największe nasilenie przemocy występuje wśród uczniów liceów ogólnokształcących. Najwięcej młodzieży z tego środowiska wskazuje na słabszą formę agresji fizycznej w postaci uderzania lub szarpania (7,5%) oraz złośliwości i ośmieszania (5,2%). Znacząca grupa badanych z tego typu szkół uskarża się na agresję werbalną ze strony rodziców (4%). Lżejsza forma przemocy fizycznej pojawia się także wśród młodzieży średnich szkół zawodowych (3,7%) i gimnazjalistów (2,9%). Ci ostatni i uczniowie zasadniczych szkół zawodowych sygnalizują także doświadczenie pobicia przez kogoś z rodziców (po 2,1%). Najmniej przemocy ze strony rodziców spotyka uczniów szkół podstawowych i zawodówek, aczkolwiek ci pierwsi najczęściej unikali odpowiedzi.

Tabela 2. Formy agresji i przemocy doświadczanej przez uczniów ze strony młodzieży.

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Podstawowa					
	%	%	%	%	%	%
Ze strony rówieśników						
złośliwość, ośmieszenie	34,8	39,0	31,3	54,0	52,6	42,5
wulgarne wymyślanie	35,3	35,7	34,0	43,9	43,4	38,4
uderzanie lub szarpanie	16,0	19,1	14,6	22,8	11,6	17,1
poważne groźby	13,9	10,4	15,3	14,3	12,7	13,1
zmuszanie, poniżanie	7,0	4,6	7,6	5,8	1,7	5,2
zabieranie pieniędzy	4,3	1,7	4,9	2,6	1,2	2,8
pobicie	4,8	2,9	2,8	3,7	2,3	3,3
dotykanie intymnych części ciała	5,9	4,1	6,9	3,7	2,9	4,6
brak	13,9	12,4	18,8	8,5	12,1	12,8
brak odpowiedzi	31,0	24,5	20,8	19,6	18,5	23,1
Ze strony starszych uczniów						
poważne groźby	15,0	14,1	14,6	8,5	10,4	12,5
uderzanie lub szarpanie	8,0	8,3	10,4	7,4	6,9	8,1
złośliwość, ośmieszenie	12,3	11,2	8,3	9,5	8,7	10,2
wulgarne wymyślanie	12,3	17,4	11,1	13,2	9,2	13,1
zabieranie pieniędzy	6,4	2,1	2,1	3,2	0,6	2,9
zmuszanie, poniżanie	5,3	4,6	4,2	2,6	-	3,4
pobicie	2,7	4,6	2,8	2,1	-	2,6
dotykanie intymnych części ciała	1,6	3,7	0,7	1,1	1,2	1,8
brak	19,3	23,7	30,6	24,3	33,5	25,8
brak odpowiedzi	47,6	37,3	35,4	46,0	40,5	41,4

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Przemoc odbierana ze strony nauczycieli przybiera podobną strukturę do przemocy rodzicielskiej. Ponad połowa badanych nie wybrała żadnej odpowiedzi, a jedna trzecia twierdzi, że nie doświadcza przemocy ze strony nauczycieli. Jeśli przemoc się pojawia to najczęściej przybiera formę złośliwości i ośmieszania (7,7%), a w następnej kolejności wulgarne wymyślanie (2,8%) i poważnych gróźb (2,5%). Na złośliwość i ośmieszanie ze strony wychowawców uskarża się ponad co dziesiąty uczeń szkół zawodowych, ale zjawisko to ma miejsce także w gimnazjach i liceach, choć w mniejszym nasileniu. Przemoc w postaci wulgarne wymyślanie to doświadczenie uczniów ze średnich szkół zawodowych (5,3%) i gimnazjów (3,7%). Inna forma agresji ze strony nauczycieli to poważne groźby, których problem zgłaszają uczniowie szkół zawodowych i gimnazjów. W szkołach zawodowych kilka procent uczniów wskazuje na doświadczenie molestowania. W gimnazjach i zawodówkach zdaniem uczniów dochodzi też do przemocy fizycznej (ponad 2% badanych). Uczniowie podstawówek najczęściej unikali odpowiedzi na pytanie o formy przemocy ze strony nauczycieli, a młodzież z zasadniczych szkół zawodowych najliczniej zgłaszali brak takich doświadczeń.

Tabela 3. Formy agresji i przemocy doświadczanej przez uczniów ze strony dorosłych.

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa	%	%	%	%	%
Ze strony rodziców						
wulgarnie wymyślanie	1,1	0,8	1,4	1,1	4,0	1,6
uderzanie lub szarpanie	1,6	2,9	1,4	3,7	7,5	3,4
poważne groźby	0,5	-	1,4	3,2	2,3	1,4
zabieranie pieniędzy	0,5	1,7	1,4	3,2	-	1,4
złośliwość, ośmieszenie	1,1	2,1	1,4	-	5,2	1,9
pobicie	0,5	2,1	2,1	1,1	-	1,2
zmuszanie, poniżanie	0,5	-	1,4	1,1	0,6	0,6
dotykание intymnych części ciała	0,5	1,2	1,4	1,1	-	0,9
brak	28,9	36,5	42,4	32,8	37,6	35,3
brak odpowiedzi	66,3	57,7	48,6	58,2	50,9	56,9
Ze strony nauczycieli						
złośliwość, ośmieszenie	2,7	7,1	11,1	10,6	8,1	7,7
wulgarnie wymyślanie	1,1	3,7	2,1	5,3	1,2	2,8
zmuszanie, poniżanie	-	2,1	0,7	2,1	0,6	1,2
uderzanie lub szarpanie	-	2,5	0,7	2,1	1,2	1,4
poważne groźby	0,5	2,5	3,5	4,8	1,2	2,5
zabieranie pieniędzy	0,5	0,8	2,1	1,1	0,6	1,0
pobicie	0,5	1,2	2,1	0,5	-	0,9
dotykание intymnych części ciała	-	0,8	2,8	3,7	-	1,4
brak	28,9	34,0	41,0	28,0	38,2	33,6
brak odpowiedzi	66,3	53,5	42,4	54,0	52,6	54,3
Ze strony obcych dorosłych						
wulgarnie wymyślanie	2,1	0,8	5,6	3,7	2,9	2,8
poważne groźby	2,1	4,1	8,3	8,5	4,0	5,2
uderzanie lub szarpanie	1,6	0,8	3,5	3,7	3,5	2,5
zabieranie pieniędzy	-	0,8	2,8	2,1	1,2	1,3
złośliwość, ośmieszenie	0,5	0,4	5,6	4,2	2,9	2,5
pobicie	-	0,4	3,5	3,7	-	1,4
zmuszanie, poniżanie	1,1	0,8	4,9	-	-	1,2
dotykание intymnych części ciała	0,5	0,8	2,1	1,6	1,2	1,2
brak	28,9	35,3	35,4	25,4	38,7	32,7
brak odpowiedzi	65,8	56,8	40,3	54,0	50,3	54,3
Ze strony innych osób						
złośliwość, ośmieszenie	6,4	5,8	8,3	8,5	4,6	6,6
wulgarnie wymyślanie	8,0	7,9	10,4	12,7	5,2	8,8
poważne groźby	9,1	4,6	14,6	15,3	5,2	9,3
zmuszanie, poniżanie	5,9	3,3	9,0	9,5	2,9	5,9
dotykание intymnych części ciała	5,9	2,9	8,3	9,0	1,2	5,2
zabieranie pieniędzy, przedmiotów	2,7	2,5	7,6	7,9	1,2	4,2
uderzanie lub szarpanie	3,7	3,3	5,6	9,5	2,3	4,8
pobicie	3,2	2,1	3,5	5,3	-	2,8
brak	22,5	29,5	27,1	18,5	38,2	27,1
brak odpowiedzi	57,2	51,0	36,8	43,4	48,6	48,1

Zródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Na brak doświadczeń przemocy ze strony obcych dorosłych wskazało 32,7% badanych. Połowa z nich nie udzieliła odpowiedzi. Najczęściej opisywana przemoc przybierała postać poważnych groźb (5,2%). W dalszej kolejności pojawia się doświadczenie wulgarnego wymyślania (2,8%) i różnego typu złośliwości (2,5%). Najwięcej doświadczeń przemocy ze strony obcych dorosłych mają uczniowie szkół zawodowych, a

zwłaszcza zasadniczych szkół zawodowych. Najczęściej są to poważne groźby (8,3%) i wyśmiewanie (5,6%), agresja słowna (5,6 %) oraz zmuszanie do czegoś poniżającego (4,9%). Kilka procent młodzieży ponad gimnazjalnej uskarża się na przemoc fizyczną w postaci uderzeń i poszturchiwania, ale także pobicia w przypadku młodzieży ze szkół zawodowych.

Na przemoc ze strony innych osób uskarża się więcej osób niż w przypadku agresji ze strony obcych dorosłych, choć i w tym przypadku prawie połowa badanych odmówiła odpowiedzi na to pytanie. Ponad jedna czwarta stwierdza brak takiego rodzaju przemocy. Blisko co dziesiąty uczeń sygnalizuje przemoc w postaci poważnych gróźb i wulgarnego wymyślenia. Niewiele mniej, bo kilka procent badanych wskazuje też na pozostałe formy przemocy. Najwięcej takich negatywnych doświadczeń, łącznie z pobiciami i molestowaniem, mają uczniowie szkół zawodowych.

Częstość doświadczania przemocy przedstawiają tabele nr 10 i 11. Blisko połowa badanych (46,1%) nigdy nie doświadczyła przemocy werbalnej w postaci ośmieszania lub złośliwości. Prawie czterdzieści procent młodzieży spotkało się z tego typu przemocą raz lub kilka razy w życiu. Co dziesiąty badany przeżywa takie sytuacje kilka razy w roku. Kolejne sześć procent uczniów kilka razy w miesiącu, a nawet kilka razy w tygodniu. Najczęściej, bo kilka razy w tygodniu, z przemoc tego rodzaju spotyka się pięć procent uczniów szkół podstawowych. Podobna grupa badanych ze średnich szkół zawodowych i liceów ma do czynienia z taką formą agresji kilka razy w miesiącu. Spośród wszystkich badanych najczęściej doświadczają takich form przemocy uczniowie średnich szkół zawodowych i liceów.

Połowa badanych podaje, że nigdy się nie spotkała z kolejną formą przemocy, jaką jest wulgarnie wymyślenie. Ponad jedna czwarta miała z nią do czynienia raz lub kilka razy w życiu (28,8%). Ponad dziesięć procent uczniów doświadcza takiej agresji kilka razy w roku (12,4%), szczególnie dotyczy to uczniów średnich szkół zawodowych (18,5%). Kilka razy w miesiącu z tym zjawiskiem spotyka się głównie młodzież szkół zawodowych i gimnazjalnych. Z kolei, kilka razy w tygodniu ten rodzaj przemocy spotyka 5,5% uczniów podstawówek.

Zdecydowana większość badanej młodzieży nigdy nie doświadczyła poważnych gróźb pod swoim adresem (72,5%). Blisko jedna piąta badanych spotkało się z poważnymi groźbami raz lub kilka razy w życiu. Kilka razy w roku ma do czynienia z tym przejawem przemocy 5,6% badanych uczniów. W tej grupie jest najwięcej młodych osób ze szkół zawodowych i gimnazjów. Kilka razy w miesiącu tą formę przemocy przeżywa 3,2% młodzieży ze średnich szkół zawodowych. W tym środowisku najwięcej młodzieży doświadcza tego typu agresji.

Zmuszanie do jakichś niechcianych czynności oraz poniżanie doświadcza 7,3% badanych uczniów. Ta forma przemocy nie różnicuje badanych ze względu na typ szkoły. Prawie sześć procent młodzieży spotkała się z poniżaniem swojej osoby raz lub kilka razy w życiu. Kolejne 3,5% uczniów przeżywała takie doświadczenia kilka razy w roku lub kilka razy w miesiącu.

Tabela 4. Częstość doświadczania agresji i przemocy werbalnej.

Kategoria	Szkoła	Szkoła	Zasadnicza	Średnia Szkoła	Średnia Szkoła	Razem
	Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Zawodowa	Zawodowa	Ogólnokształcąca	
	%	%	%	%	%	%
Złośliwość, ośmieszenie						
nigdy	50,0	49,0	56,3	36,2	40,1	46,1
raz lub kilka razy w życiu	37,6	33,9	29,2	45,9	45,9	38,6
kilka razy w roku	5,4	11,3	11,1	11,4	8,7	9,6
kilka razy w miesiącu	2,2	3,3	1,4	4,3	4,1	3,1
kilka razy w tygodniu	4,8	2,5	2,1	2,2	1,2	2,6
Wulgarnie wymyślenie						
nigdy	55,7	51,1	59,2	37,5	50,6	50,4
raz lub kilka razy w życiu	25,7	26,8	19,7	35,3	35,5	28,8
kilka razy w roku	9,3	11,9	11,3	18,5	11,0	12,4
kilka razy w miesiącu	6,0	4,7	7,7	6,5	2,3	5,3
kilka razy w tygodniu	3,3	5,5	2,1	2,2	0,6	2,9
Poważne groźby						
nigdy	78,0	77,9	74,1	59,0	72,3	72,5
raz lub kilka razy w życiu	16,1	14,2	15,4	29,8	23,1	19,6

kilka razy w roku	3,2	6,3	8,4	7,4	2,9	5,6
kilka razy w miesiącu	1,1	1,3	1,4	3,2	1,2	1,6
kilka razy w tygodniu	1,6	0,4	0,7	0,5	0,6	0,8
Zmuszanie, poniżanie						
nigdy	93,0	90,4	90,3	86,1	93,6	90,7
raz lub kilka razy w życiu	4,8	5,4	5,6	9,1	4,0	5,8
kilka razy w roku	1,1	2,9	2,8	3,2	1,7	2,4
kilka razy w miesiącu	0,5	1,3	1,4	1,6	0,6	1,1
kilka razy w tygodniu	0,5	-	-	-	-	0,1

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Kolejnym rodzajem przemocy jest agresja niewerbalna. Zalicza się do niej między innymi molestowanie. Do takiej formy przemocy przyznaje się niespełna 7% badanych. Cztery procent młodzieży miało takie doświadczenia raz lub kilka razy w życiu, a półtora procenta kilka razy w roku. Częściej taka przemoc zdarzała się jedynie pojedynczym osobom. Problem molestowania dotyczy najczęściej uczniów ze średnich szkół zawodowych i zasadniczych szkół zawodowych. Najwięcej uczniów szkół podstawowych (5,3%) sygnalizuje ten problem z częstotliwością raz lub kilka razy w życiu. Częściej, bo kilka razy w roku spotyka to uczniów gimnazjów (2,9%) i średnich szkół zawodowych. Opisane różnice między szkołami nie są jednak istotne statystycznie, więc należy je interpretować z ostrożnością.

Odebrania pieniędzy lub przedmiotów doświadczyła siedem procent badanych. Ponad pięć procent uczniów spotkało się z tego typu przemocą raz lub kilka razy w życiu. Częstsze zabieranie pieniędzy i rzeczy osobistych zdarza się pojedynczym osobom.

Przemocy w postaci uderzania lub szarpania doświadczyła jedna czwarta badanych uczniów. Blisko jedna piąta z nich przeżywała to częstością raz lub kilka razy w życiu. Z kolei, kilka razy w roku ta forma przemocy spotkała 4,1% uczniów. Raz lub kilka razy w życiu szarpanych lub uderzanych było najczęściej uczniów szkół średnich (27,3%) i licealistów (20,9%). Kilka razy w roku ta forma agresji fizycznej towarzyszyła 7% uczniów szkół średnich i 5,6% młodzieży z zawodówek. Szarpanie i uderzanie przydarza się z częstotliwością kilka razy w miesiącu ponad dwóm procentom gimnazjalistów i uczniów szkół podstawowych.

Poważne pobicie przydarzyło się dziesięciu procentom badanej młodzieży. Raz lub kilka razy w życiu takie doświadczenie miało 6,1% uczniów. Kilka razy w roku z pobiciem miało do czynienia 1,5% badanych. Stosunkowo najczęściej dotyczy to młodzieży ze średnich szkół zawodowych. Różnice te nie są jednak istotne statystycznie.

Tabela 5. Częstość doświadczania agresji i przemocy niewerbalnej.

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa					
% % % % % %						
Naruszanie intymności						
nigdy	94,1	94,5	91,6	89,9	95,3	93,2
raz lub kilka razy w życiu	5,3	1,7	4,9	4,8	3,5	3,9
kilka razy w roku	-	2,9	1,4	3,2	-	1,6
kilka razy w miesiącu	-	0,8	1,4	1,1	1,2	0,9
kilka razy w tygodniu	0,5	-	0,7	1,1	-	0,4
Wymuszenia						
nigdy	92,0	93,8	91,5	89,8	96,0	92,7
raz lub kilka razy w życiu	7,5	3,8	4,2	7,5	4,0	5,4
kilka razy w roku	-	0,4	2,1	1,1	-	0,6
kilka razy w miesiącu	0,5	0,4	1,4	1,1	-	0,6
kilka razy w tygodniu	-	1,7	0,7	0,5	-	0,6
Uderzanie lub szarpanie						
nigdy	79,3	76,1	81,3	63,6	75,0	74,8
raz lub kilka razy w życiu	16,8	17,2	11,1	27,3	20,9	18,9
kilka razy w roku	1,1	4,2	5,6	7,0	2,9	4,1

kilka razy w miesiącu	2,2	2,1	1,4	1,1	0,6	1,5
kilka razy w tygodniu	0,5	0,4	0,7	1,1	0,6	0,6
Pobicie						
nigdy	89,8	90,3	95,1	86,6	93,6	90,8
raz lub kilka razy w życiu	8,0	5,5	3,5	8,0	5,2	6,1
kilka razy w roku	0,5	2,5	0,7	2,1	1,2	1,5
kilka razy w miesiącu	0,5	0,8	-	1,6	-	0,6
kilka razy w tygodniu	1,1	0,8	0,7	1,6	-	0,9

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Powyższe dane pokazują dość znaczną intensywność występowania łagodniejszych form przemocy, zwłaszcza w relacjach rówieśniczych. Zwraca też uwagę wyższa, niż w innych grupach częstość doświadczania przemocy wśród uczniów szkół zawodowych, a zwłaszcza średnich szkół zawodowych.

3.3.2. Stosowanie przemocy

Formy przemocy stosowanej przez uczniów prezentują tabele nr 12 i 13.

Tabela 6. Formy agresji i przemocy stosowanej przez uczniów wobec młodzieży.

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa					
% % % % % %						
Wobec rówieśników						
złośliwość, ośmieszenie	20,9	34,9	31,9	45,0	37,0	34,0
wulgarnie wymyślanie	16,0	22,8	16,7	28,6	24,3	21,9
uderzanie lub szarpanie	10,2	19,5	18,1	20,6	12,1	16,3
poważne groźby	4,8	12,4	11,8	16,9	6,9	10,7
zmuszanie, poniżanie	3,7	8,3	5,6	6,9	2,3	5,6
naruszanie intymności	4,3	6,6	6,3	3,2	2,9	4,7
wymuszenia	5,9	3,7	7,6	3,7	1,7	4,4
pobicie	7,0	6,2	9,7	11,1	4,6	7,6
inne	1,1	0,4	0,7	-	0,6	0,5
brak	24,6	19,5	25,7	12,2	22,5	20,6
brak odpowiedzi	46,0	32,4	32,6	28,6	32,4	34,4
Wobec starszych uczniów						
poważne groźby	3,7	3,3	5,6	4,8	2,3	3,9
uderzanie lub szarpanie	1,6	4,1	2,8	4,8	2,9	3,3
złośliwość, ośmieszenie	1,6	4,1	2,1	7,4	5,2	4,2
wulgarnie wymyślanie	3,2	4,6	4,9	8,5	3,5	4,9
naruszanie intymności	1,6	0,4	2,8	-	0,6	1,0
wymuszenia	1,1	0,4	-	0,5	0,6	0,5
zmuszanie, poniżanie	2,1	0,8	-	1,1	1,2	1,1
pobicie	1,6	3,3	2,8	3,7	1,7	2,7
inne	-	0,4	0,7	0,5	-	0,3
brak	29,4	33,2	36,1	28,6	41,0	33,4
brak odpowiedzi	62,6	52,3	49,3	54,5	49,1	53,7

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Jedna trzecia badanych odmówiła podania informacji na ten temat. Z kolei, jedna piąta uczniów twierdzi, iż nie stosuje żadnej przemocy. Spośród różnych form przemocy wobec rówieśników badani uczniowie najczęściej stosują złośliwość i ośmieszanie (34%). Innym rodzajem zachowań przemocowych, często stosowanych przez młodzież, jest agresja werbalna (21,9%). Wielu młodych ludzi posuwa się do agresji w

postaci uderzania lub szarpania rówieśników (16,3%). Jedna dziesiąta badanej młodzieży przyznaje się do stosowania poważnych gróźb wobec swoich rówieśników (16,3%), a nieznacznie mniej do poważnej agresji fizycznej w postaci pobicia (7,6%).

We wszystkich wymienionych formach przemocy wobec rówieśników przewodzi młodzież ze średnich szkół zawodowych. Środowiskiem, w którym występuje bardzo dużo przemocy są też gimnazja. W zasadniczych szkołach zawodowych dominuje agresja fizyczna, zarówno w jej lżejszej, jak i ciężkiej postaci. Z kolei, w liceach dominuje przemoc psychiczna i werbalna. Najmniej dysfunkcyjnym środowiskiem pod względem przemocy są szkoły podstawowe.

Przemoc wobec starszych uczniów zdarza się rzadziej i nie jest tak zróżnicowana jak wobec rówieśników. Połowa badanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie, a jedna trzecia zgłosiła brak takich zachowań. Najczęściej pojawiające się formy agresji to złośliwość i ośmieszanie (4,2%) oraz wulgarne wymyślanie (4,9%). Innymi formami agresji wobec starszych uczniów są poważne groźby (3,9%) oraz szarpanie i uderzanie (3,3%).

Na pytanie o formy zachowań agresywnych wobec rodziców ponad połowa badanych nie zaznaczyła żadnej odpowiedzi (58,7%). Z kolei, ponad jedna trzecia nie pozwala sobie takie zachowania (37,7%). Wobec rodziców, najczęściej badana młodzież jest wulgarna (1,2%), a także stosuje poważne groźby wobec swoich bliskich (1,1%). Inne formy przemocy zdarzają się sporadycznie.

Największe nasilenie zachowań agresywnych wobec rodziców występuje w grupie młodzieży ze średnich szkół zawodowych, to oni najczęściej są złośliwi i uszczypliwi, a nawet wulgarni wobec swoich rodziców (po 2,1%). Zróżnicowane formy przemocy wobec rodziców, łącznie z agresją fizyczną, pojawiają się też w zawodówkach. Licealiści najczęściej wulgarnie wymyślają swoim rodzicom (2,3%). Wśród uczniów podstawówek i gimnazjów przemoc wobec rodziców występuje rzadziej.

Kolejną uwzględnioną w badaniach kategorią jest przemoc uczniów wobec nauczycieli. Niespełna sześćdziesiąt procent uczniów nie udzieliło żadnych informacji na ten temat. Ponad jedna trzecia z nich nie spotyka się z tego rodzaju przemocą (36,1%). Najczęściej pojawiającą się formą przemocy w tej kategorii jest agresja psychiczna (złośliwość, oczernianie, wyśmiewanie). Dotyczy niespełna trzech procent uczniów (2,7%). Na dalszym miejscu jest wulgarne wymyślanie, do którego przyznaje się 1,7% młodzieży. Przemoc psychiczną najczęściej stosuje młodzież licealna (5,2%) i uczniowie średnich szkół zawodowych (4,2%). Środowiska te nie stronią też od wulgaryzmów adresowanych do nauczycieli. Najcięższe formy przemocy, łącznie z pobiciami i poniżaniem, to domena młodzieży zasadniczych szkół zawodowych (2,8%).

Dominujące formy przemocy wobec obcych dorosłych to wulgaryzmy, agresja psychiczna, ale i groźby oraz lżejsza postać agresji fizycznej. Tutaj także prym wiedzie młodzież szkół zawodowych z lekką przewagą zasadniczych szkół zawodowych (uczniowie ci posuwają się nawet do pobicia nieznanym dorosłym). Niestety duży udział w takich zachowaniach ma też młodzież gimnazjalna. Różnice te są na pograniczu istotności statystycznej.

Tabela 7. Formy agresji i przemocy stosowanej przez uczniów wobec dorosłych.

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa					
	%	%	%	%	%	%
Wobec rodziców						
wulgarne wymyślanie	-	0,8	0,7	2,1	2,3	1,2
uderzanie lub szarpanie	-	-	1,4	1,1	-	0,4
poważne groźby	0,5	0,8	1,4	1,6	1,2	1,1
wymuszenia	0,5	0,8	0,7	1,6	-	0,7
złośliwość, ośmieszenie	-	0,4	0,7	2,1	1,2	0,9
pobicie	-	1,2	-	1,1	-	0,5
zmuszanie, poniżanie	0,5	-	1,4	1,6	-	0,6
naruszanie intymności	-	-	-	1,1	-	0,2
brak	33,2	39,4	43,1	32,3	41,6	37,7
brak odpowiedzi	65,2	57,3	52,1	61,9	55,5	58,7
Wobec nauczycieli						
złośliwość, ośmieszenie	-	1,7	2,8	4,2	5,2	2,7
wulgarne wymyślanie	-	1,7	2,1	2,6	2,3	1,7
zmuszanie, poniżanie	-	0,4	2,8	1,1	-	0,7

uderzanie lub szarpanie	1,1	0,8	1,4	1,1	-	0,9
poważne groźby	0,5	0,8	0,7	0,5	-	0,5
wymuszenia	0,5	0,8	2,1	0,5	-	0,7
pobicie	-	0,8	2,8	1,1	-	0,9
naruszanie intymności	-	0,8	1,4	0,5	-	0,5
brak	33,2	38,6	40,3	28,6	40,5	36,1
brak odpowiedzi	65,8	57,3	50,0	63,5	53,8	58,5
Wobec obcych dorosłych						
złośliwość, ośmieszenie	-	1,2	1,4	3,7	2,3	1,7
wulgarnie wymyślanie	1,6	1,2	2,8	2,6	1,7	1,9
poważne groźby	1,1	2,1	2,8	2,1	-	1,6
zmuszanie, poniżanie	-	0,4	1,4	-	-	0,3
naruszanie intymności	-	0,8	0,7	1,1	-	0,5
wymuszenia	-	0,8	1,4	0,5	-	0,5
uderzanie lub szarpanie	-	1,7	2,1	2,1	1,7	1,5
pobicie	0,5	0,8	1,4	-	-	0,5
brak	32,1	37,8	40,3	30,2	41,6	36,2
brak odpowiedzi	65,2	55,6	52,1	59,8	54,9	57,7
Wobec innych osób						
złośliwość, ośmieszenie	5,3	2,1	5,6	7,4	4,0	4,7
wulgarnie wymyślanie	3,7	1,7	8,3	8,5	2,9	4,7
poważne groźby	3,2	2,5	9,0	7,4	0,6	4,3
poniżanie	3,7	2,5	6,9	3,7	-	3,2
naruszanie intymności	3,2	1,2	6,9	3,7	1,2	3,0
wymuszenia	2,7	2,5	8,3	3,2	0,6	3,2
uderzanie lub szarpanie	5,3	2,5	9,0	10,6	2,3	5,7
pobicie	2,1	1,7	5,6	5,8	1,2	3,1
brak	28,9	36,9	32,6	23,8	40,5	32,7
brak odpowiedzi	60,4	56,0	47,9	56,6	52,6	55,1

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Ostatnia analizowana kategoria zachowań agresywnych to przemoc wobec innych osób z otoczenia.

Przemoc tu przydarza się częściej i jest bardziej zróżnicowana. Dominuje uderzanie lub szarpanie innych osób, do czego przyznaje się 5,7% badanych. Na dalszym miejscu plasuje się złośliwe ośmieszanie i wulgarnie wymyślanie (po 4,7%). Niewielu mniej uczniów formułuje też poważne groźby wobec innych osób (4,3%). O agresję wobec innych najłatwiej w zasadniczych szkołach zawodowych oraz średnich szkołach zawodowych. Łagodniejsze formy agresji fizycznej i agresja psychiczna w znaczącym stopniu pojawiają się już w szkole podstawowej. Niepokojące jest wysokie nasilenie poważnych form agresji fizycznej w zasadniczych szkołach zawodowych, gdzie w takich zachowaniach bierze udział prawie co dziesiąty uczeń.

Tabele nr 14 i 15 przedstawiają częstość stosowania różnych form przemocy.

Ponad połowa badanych nie przyznaje się aby kiedykolwiek była złośliwa wobec innych (53%). Niespełna jedna czwarta uczniów stwierdza, że była złośliwa wobec innych, ośmieszala ich raz lub kilka razy w życiu (22,7%). Kilka razy w roku takie zachowanie przydarzyło się 6,3% uczniów, a kilka razy w miesiącu 3,3%. Ponad co dziesiąty uczeń nie udzielił informacji na ten temat.

Najwięcej uczniów szkół podstawowych twierdzi, że nigdy nie była złośliwa wobec innych (71,1%). Z kolei, niespełna jedna trzecia młodzieży szkół średnich przyznaje się do złośliwości raz lub kilka razy w życiu. Kilka razy w roku stosuje taką formę przemocy około 8% młodzieży ze szkół zawodowych.

Podobny rozkład wyników pojawia się w wulgarnym wymyślaniu. Przy czym tutaj sześćdziesiąt procent uczniów twierdzi, iż nigdy nie pozwala sobie na takie zachowania. Wielu badanych przyznaje się do rzadkiego stosowania agresji werbalnej, raz lub kilka razy w życiu (16,2%). Kilka razy do roku wyzywa kogoś 5,7% badanych uczniów. Do częstszego, kilka razy w miesiącu i częściej, stosowania wulgaryzmów przyznaje się około 4,2% młodzieży. Najczęściej agresja słowna towarzyszy uczniom gimnazjów (kilka razy w miesiącu – 3,7%; kilka razy w tygodniu – 2,5%). Wśród uczniów podstawówek dwie trzecie uczniów nigdy nie wymyśla innym osobom.

Poważne groźby stosuje kilka razy w życiu grupa 7,6% badanych uczniów. Największy odsetek młodzieży grożącej innym z taką częstotliwością znajduje się w średnich szkołach zawodowych (12,7%). Na dalszym miejscu znajdują się uczniowie zawodówek i gimnazjów, gdzie do takich zachowań przyznaje się prawie co dziesiąty uczeń. Groźby pod adresem innych osób z częstotliwością kilka razy w miesiącu lub częściej to domena młodzieży średnich szkół zawodowych i gimnazjalistów. Dwie trzecie młodzieży nigdy nie grozi innym osobom.

Zmuszanie kogoś do nieprzyjemnych rzeczy lub poniżanie jest realizowane sporadycznie, bo raz lub kilka razy w życiu, przez 3,1% uczniów. Najczęściej są to uczniowie średnich szkół zawodowych (5,8%) i gimnazjów (3,3%). Częstsza tego typu agresja pojawia się rzadko, wyjątek stanowią gimnazjaliści i młodzież szkół zawodowych gdzie kilka procent przyznaje się do poniżania innych kilka razy w roku lub częściej.

Tabela 8. Częstość stosowania agresji i przemocy werbalnej

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa					
	%	%	%	%	%	%
Złośliwość, ośmieszenie						
nigdy	71,1	56,0	52,8	36,5	47,4	53,0
raz lub kilka razy w życiu	12,8	19,1	20,8	31,7	30,1	22,7
kilka razy w roku	3,2	6,6	7,6	8,5	5,8	6,3
kilka razy w miesiącu	3,2	3,3	2,8	3,7	3,5	3,3
kilka razy w tygodniu	0,5	0,8	0,7	2,6	0,6	1,1
codziennie	-	0,4	-	1,1	-	0,3
brak odpowiedzi	9,1	13,7	15,3	15,9	12,7	13,3
Wulgarne wymyślanie						
nigdy	71,1	56,0	52,8	36,5	47,4	53,0
raz lub kilka razy w życiu	12,8	19,1	20,8	31,7	30,1	22,7
kilka razy w roku	3,2	6,6	7,6	8,5	5,8	6,3
kilka razy w miesiącu	3,2	3,3	2,8	3,7	3,5	3,3
kilka razy w tygodniu	0,5	0,8	0,7	2,6	0,6	1,1
codziennie	-	0,4	-	1,1	-	0,3
brak odpowiedzi	9,1	13,7	15,3	15,9	12,7	13,3
Poważne groźby						
nigdy	85,6	69,7	67,4	58,2	75,1	71,2
raz lub kilka razy w życiu	2,1	8,3	9,7	12,7	5,2	7,6
kilka razy w roku	0,5	2,9	2,8	2,6	2,3	2,2
kilka razy w miesiącu	1,1	2,1	1,4	3,2	-	1,6
kilka razy w tygodniu	0,5	0,8	-	1,6	-	0,6
codziennie	-	0,4	-	0,5	-	0,2
brak odpowiedzi	10,2	15,8	18,8	21,2	17,3	16,5
Zmuszanie, poniżanie						
nigdy	86,6	75,1	75,0	65,6	80,3	76,4
raz lub kilka razy w życiu	2,7	3,3	2,8	5,8	0,6	3,1
kilka razy w roku	0,5	2,9	2,1	1,6	-	1,5
kilka razy w miesiącu	-	1,2	1,4	1,1	-	0,7
kilka razy w tygodniu	-	0,8	-	1,1	-	0,4
codziennie	-	0,4	-	0,5	-	0,2
brak odpowiedzi	10,2	16,2	18,8	24,3	19,1	17,6

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Młodzi ludzie pytani o molestowanie seksualne jako rodzaj przemocy niewerbalnej w zdecydowanej większości nie przyznają się do takich zachowań (77,8%). Prawie jedna piąta z nich uniknęła odpowiedzi na to pytanie. Do molestowania przyznało się jedynie 2% badanych, którym przydarzyło się to raz lub kilka razy w życiu. Zachowania takie miały głównie miejsce wśród uczniów średnich szkół zawodowych (3,7%) i

gimnazjach (2,0%). Wśród tych ostatnich jest mała grupa badanych, która pozwala sobie na takie zachowania o wiele częściej.

Tabela 9. Częstość stosowania agresji i przemocy niewerbalnej

Kategoria	Szkoła	Gimnazjum	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Zawodowa	Średnia Szkoła Ogólnokształcąca	Razem
	Szkoła Podstawowa	%	%	%	%	%
Wymuszenia						
nigdy	86,6	76,8	73,6	67,7	79,8	77,0
raz lub kilka razy w życiu	1,6	3,7	4,2	3,2	1,2	2,8
kilka razy w roku	-	1,2	2,1	0,5	-	0,7
kilka razy w miesiącu	0,5	0,4	0,7	-	-	0,3
kilka razy w tygodniu	-	0,4	-	1,6	-	0,4
codziennie	-	-	0,7	0,5	-	0,2
brak odpowiedzi	11,2	17,4	18,8	26,5	19,1	18,5
Naruszanie intymności						
nigdy	86,6	77,2	76,4	68,3	80,9	77,8
raz lub kilka razy w życiu	1,1	2,9	2,1	3,7	-	2,0
kilka razy w roku	1,1	1,2	1,4	-	-	0,7
kilka razy w miesiącu	-	0,8	-	0,5	-	0,3
kilka razy w tygodniu	-	0,4	0,7	0,5	-	0,3
codziennie	-	1,2	-	0,5	-	0,4
brak odpowiedzi	11,2	16,2	19,4	26,5	19,1	18,3
Uderzanie lub szarpanie						
nigdy	81,3	63,5	65,3	55,6	69,4	66,8
raz lub kilka razy w życiu	6,4	13,3	8,3	13,8	11,0	10,8
kilka razy w roku	0,5	2,1	4,9	5,3	1,7	2,8
kilka razy w miesiącu	2,1	2,9	0,7	2,1	-	1,7
kilka razy w tygodniu	-	1,2	0,7	2,6	0,6	1,1
codziennie	-	0,4	-	1,1	-	0,3
brak odpowiedzi	9,6	16,6	20,1	19,6	17,3	16,5
Pobicie						
nigdy	86,1	71,8	69,4	59,3	75,7	72,5
raz lub kilka razy w życiu	1,6	5,8	5,6	9,5	4,6	5,5
kilka razy w roku	2,1	2,1	3,5	2,6	1,7	2,4
kilka razy w miesiącu	0,5	0,8	0,7	2,1	-	0,9
kilka razy w tygodniu	0,5	0,4	-	1,6	-	0,5
codziennie	-	0,8	0,7	0,5	-	0,4
brak odpowiedzi	9,1	18,3	20,1	24,3	17,9	17,9

Źródło: Raport „Ocena stanu zagrożenia patologiami społecznymi oraz rezultatów działań profilaktycznych w środowisku młodzieży Gniezna”, Fundacja Masz Szansę, Lublin 2008.

Kolejną analizowaną formą przemocy to zabieranie pieniędzy. Tutaj także wiele badanych osób nie udzieliło informacji, a trzy czwarte młodzieży podaje, że nigdy na takie zachowania sobie nie pozwala. Do stosowania tego rodzaju wymuszania, raz lub kilka razy w życiu przyznaje się 2,8% uczniów. Największy odsetek wymuszających pieniądze stanowią uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (4,2%) oraz gimnazjów (3,7%). Kilka razy do roku wymusza pieniądze 2,1% uczniów zawodówek i 1,2% gimnazjów. Do uderzania lub szarpania przyznaje się najwięcej badanych uczniów. Szesnaście procent z nich nie udzieliło informacji na ten temat. Sporadycznie stosuje ją co dziesiąty badany uczeń. W tej grupie jest najwięcej młodych ludzi ze średnich szkół zawodowych (13,8%) i gimnazjów (13,3%). Kilka razy w roku przydarza się taka forma przemocy niespełna trzem procentom młodzieży Gniezna. W tej grupie dominuje młodzież szkół zawodowych (około 5%). Natomiast kilka razy w miesiącu drobnych pobic dokonuje ponad 2% młodzieży gimnazjów. Podstawówek i średnich szkół zawodowych. Należy przypuszczać, że jest to grupa młodych ludzi, która potrzebuje specjalistycznej pomocy w poradzeniu sobie z niekontrolowaną agresją.

Do poważnego pobicia kogoś kilka razy w życiu przyznaje się około 10% uczniów. Największej liczbie z nich przydarzyło się to raz albo kilka razy w życiu (5,5%). Kilka razy w roku 2,4% badanych stosuje ostrą formę agresji. Problem pobić występuje z największą częstotliwością wśród uczniów średnich szkół zawodowych.

Średnie szkoły zawodowe to miejsce gdzie generalnie najczęściej można doświadczyć różnych form przemocy, zwłaszcza tej poważnej. /.../

Przytoczone dane pokazują, że zjawisko przemocy stanowi poważny problem, nie tylko wśród młodzieży, choć to ich przede wszystkim dotyczyło badanie, bo przecież źródeł przemocy należy szukać w

- wychowaniu w domu rodzinnym,
- oddziaływaniu środowiska,
- aktywności własnej (rozumianej jako praca nad sobą, świadomość, że jest się odpowiedzialnym za własne życie)
- predyspozycjach osoby (choć te jako źródło przemocy stanowią niewielki procent)

, a te oznaczają (można przyjąć takie założenie), że liczba osób dorosłych stosujących przemoc – czy domów w których występuje jest proporcjonalna.

IV. Cele programu

1. Cel strategiczny Programu

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali zjawiska przemocy w Powiecie Gnieźnieńskim

2. Cele szczegółowe programu:

- Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy
- Zwiększenie zakresu i skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, w tym stworzenie hostelu zapewniającego specjalistyczną opiekę
- Budowanie partnerstw publiczno-społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy.
- Zwiększenie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie liczby profesjonalnie przygotowanej kadry instytucji/organizacji

3. Przewidywane efekty realizacji Programu

- Zmiana postaw społecznych wobec przemocy w rodzinie
- Profesjonalizacja osób i instytucji pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie
- Wzrost liczby placówek udzielających pomocy
- Zmniejszenie liczby przypadków przemocy w Rodzinie

V. Założenia Programu

1. Obszary działań

Kierunki działań zgodnie z KPPPW ^R *typ działań	Adresaci	Cel	Formy i sposoby realizacji	Podmioty realizujące	Podmioty współpracujące
Działania uprzedzające – diagnozujące, Informacyjne, edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> Środowisko osoby pracujące z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> poszerzenie wiedzy na temat rozmiarów przemocy w rodzinie diagnoza środowiska obejmująca infrastrukturę i skalę zjawiska przemocy zwiększenie kompetencji osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy podniesienie poziomu wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy w Rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> opracowanie, wydanie i dystrybucja ulotek, broszur i plakatów dotyczących zjawiska przemocy opracowanie mapy infrastruktury zajmującej się przeciwdziałaniem przemocy (instytucje, organizacje, osoby) szkolenia, warsztaty, konferencje 	PCPR	ośrodki pomocy społecznej, organizacje społeczne, jst, służby i agencje rządowe
Działania interwencyjne – opiekuńcze i terapeutyczne, pouczające i izolujące	<ul style="list-style-type: none"> ofiary przemocy w rodzinie sprawcy przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie zaplecza organizacyjnego i kadrowego gotowego do udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy zapobieganie kontaktowania się sprawców przemocy w rodzinie z osobami pokrzywdzonymi 	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie hostelu dla ofiar przemocy z zapleczem poradniano-opiekuńczo-konsultacyjnym 	PCPR	ośrodki pomocy społecznej, organizacje społeczne, jst, służby i agencje rządowe
Działania wspierające – psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne	<ul style="list-style-type: none"> ofiary przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> wspieranie ofiar przemocy w rodzinie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej oraz przerwaniu cyklu przemocy, a także zapobieganie kolejnym aktom przemocy 	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie hostelu dla ofiar przemocy z zapleczem poradniano-opiekuńczo-konsultacyjnym kontynuacja działalności poradniano – terapeutycznej ** 	PCPR	ośrodki pomocy społecznej, organizacje społeczne, jst, służby i agencje rządowe
Działania korekcyjno-edukacyjne – programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy	<ul style="list-style-type: none"> sprawcy przemocy 	<ul style="list-style-type: none"> powstrzymanie sprawców i zakończenie przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> realizacja Programów Korekcyjno-Edukacyjnych dla Sprawców Przemocy 	PCPR	ośrodki pomocy społecznej, organizacje społeczne, jst, służby i agencje rządowe

*KPPPW^R – Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

**- specjalistyczne poradnictwo oraz terapia prowadzone m.in. dla ofiar i sprawców przemocy są prowadzone w Centrum Aktywności Społecznej LARGO i obejmują poradnictwo: psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne; terapię: arteterapię (w tym: plastykoterapia, choreoterapia, terapia manualna)

2. Podstawy prawne

Zgodnie z art. 6 ust. 3 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych powiatu należy w szczególności na:

- 1) opracowaniu i realizacji powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowaniu i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Program jest skorelowany z następującymi Programami:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Strategia Polityki Społecznej 2007 –2013
- Krajowym Programem Działań na Rzecz Kobiet
- Programem Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży
- Narodowym Planem Działań na Rzecz Dzieci
- Rządowym Programem „Świetlica, praca i staż – socjoterapia w środowisku wiejskim”
- Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

VI. Wdrażanie Programu

1. Priorytety

Wymienione w programie działania będą realizowane w każdym kolejnym roku z położeniem nacisku na wskazane w programie priorytety mające szczególne znaczenie w kolejnych latach realizacji programu. Priorytety dla danego roku inicjują działania, które powinny być kontynuowane w kolejnych latach.

Lp.	Priorytet	Uwagi
1	Wspieranie i rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej	Przez cały okres realizacji Programu
2	Opracowanie mapy infrastruktury zajmującej się przeciwdziałaniem przemocy w Powiecie Gnieźnieńskim	W okresie do listopada 2013, aktualizowane przez cały okres realizacji projektu
3	Opracowanie raportu dotyczącego skali zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Gnieźnieńskim	W okresie do listopada 2013, aktualizowane przez cały okres realizacji projektu
4	Opracowanie i wydanie materiałów informacyjno – edukacyjnych	W okresie do grudnia 2013, aktualizowane przez cały okres realizacji programu
5	Realizacja programów edukacyjnych-środowiskowych i korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy	Rok rocznie w okresie realizacji programu
6	Świadczenie nieodpłatnego poradnictwa/terapii	W okresie realizacji programu z wykorzystaniem istniejącego zaplecza poradniano-konsultacyjno/terapeutycznego znajdującego się w Centrum Aktywności Społecznej Largo
7	Stworzenie hostelu dla ofiar przemocy z zapleczem poradniano-opiekuńczo-konsultacyjnym	W okresie realizacji programu, w tym pozyskanie pomieszczeń, środków niezbędnych do realizacji zadania

2. Harmonogram realizacji i monitorowanie programu

Harmonogram realizacji Programu ściśle powiązany jest z realizacją wskazanych priorytetów. Może on ulegać modyfikacji w ciągu całego okresu realizacji z uwagi na m.in. źródła finansowania, zrealizowanie poszczególnych zadań. Harmonogram jest zgodny z priorytetami Programu wskazanymi w Rozdziale VI. Wdrażanie Programu pkt. 1

Planowane działania w danym okresie	Sposób monitorowania i sprawozdawczość	Uwagi
Zgodnie z Rozdziale VI. Wdrażanie Programu pkt. 1 Priorytety	<p>W zależności od źródeł finansowania różne będą sposoby monitorowania i prowadzenia sprawozdawczości, i tak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku pozyskania środków zewnętrznych są to gotowe formularze sprawozdawcze, • w pozostałych przypadkach przygotowany będzie: Roczny Raport z realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie; ewidencja złożonych aplikacji, ewidencja osób korzystających z nieodpłatnych porad i konsultacji w CAS LARGO; protokoły ze spotkań; podpisane porozumienia międzysektorowe dotyczące realizacji poszczególnych zadań w ramach programu itp. 	
<p>Uroczyste obchody</p> 	<p>Potwierdzając powszechną zasadę niestosowania przemocy, podkreślając potrzebę umocnienia pokoju, głoszenia tolerancji i wzrostu świadomości, Zgromadzenie Ogólne ustanowiło 2 października Międzynarodowym Dniem Bez Przemocy. W rezolucji A/RES/61/271 z dnia 15 czerwca 2006 roku Zgromadzenie Ogólne NZ wezwało wszystkie</p>	

Dnia Bez Przemocy

państwa członkowskie, agendy ONZ, regionalne, międzyrządowe i pozarządowe organizacje oraz wszystkich zainteresowanych do uczczenia Dnia w celu szerzenia idei życia bez przemocy i zwiększania świadomości społeczeństwa w każdy możliwy sposób, także poprzez edukację. Rezolucja ma swoje źródła w Deklaracji przyjętej podczas "Międzynarodowej Konferencji na rzecz Pokoju i Niestosowania Przemocy - Filozofia Gandhiego w XXI wieku". Mahatma Gandhi urodził się 2 października 1869 roku.

Rok rocznie w październiku obchodzić będziemy Międzynarodowy Dzień Bez Przemocy.

3. Źródła finansowania

Środki finansowe na realizację programu zależne są kreatywności podmiotów realizujących zadania w poszczególnych obszarach. Mogą pochodzić zarówno z budżetu: państwa – środków pozostających w dyspozycji Wojewody, powiatu, budżetów poszczególnych gmin, instytucji i organizacji społecznych. Środki na realizację programu pozyskiwane będą także dzięki realizacji konkretnych aplikacji przygotowanych przez podmioty biorące udział w realizacji programu. Część z zadań nie wymaga dużych dodatkowych nakładów finansowych z uwagi na realizację zadań (m.in. poradnictwo/terapia w Centrum Aktywności Społecznej Largo) z zagwarantowanym finansowaniem. Ewentualne stworzenie systemu finansowania realizacji programu jest jednym z zadań jakie stoją przed podmiotami zaangażowanymi w jego realizację.

Opracował: Artur Babik

Przewodniczący Rady Powiatu
/-/ Telesfor Gościniak